Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11),, како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по македонски јазик за IX одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

АДАПТИРАНА НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН СЛУХ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

IX ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, август 2015

1.ВОВЕД

Наставата по македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик како средство за комуникација, за учење, за уметничко изразување во срединатa во која растат и живеат. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите за слушање, читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и толкување како на јазикот така и на литературните текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење- говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за предметот македонски јазик за заедниците во IX одделение се планирани по 5 часа неделно, односно 180 наставни часа годишно.
Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

2. ЦЕЛИ НА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- се оспособи за усно и писмено изразување;
- го збогати својот речник;
- усвои поими, содржини и правила од граматиката, правоговорот и правописот на македонскиот литературен јазик;
- ја запознае функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото изразување;
- се поттикнува да чита и анализира текстови од уметничка и народна литература соодветна на возраста;
- препознае книжевни дела соодветно на возраста применувајќи ги основните теоретски поими (строфа, стих, рима, лик, дејство);
- препознае разни форми на писмено изразување (креативни текстови; текстови за практична намена);
- се поттикне да користи книги и друг вид литература од библиотеките и од други извори;
- се запознае со литературни, сценски, филмски и друг вид медиумски остварувања;
- се запознае со историските, културните и литературните достигнувања на македонскиот народ;
- се оспособи за продолжување на образованието;
- развива свест за значењето на мирот, толеранцијата и соработката меѓу луѓето од различни култури.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- разликува зборови и категории кај видовите зборови;
- го проширува знаењето за видовите зборови: извици, честици и модални зборови;
- усвојува поими и правила од граматиката, правописот и правоговорот на македонскиот стандарден јазик;
- користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- се оспособува за пишување текст;
- користи граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- го збогатува речникот со нови зборови;
- развива чувство на припадност кон својата и почит кон другите култури;
- се оспособи за усно и писмено раскажување и прераскажување текст;
- следи информација од различни медиуми и да пренесува кратки информации;
- може вербално да репродуцира зборови и едноставни јазични искази;
- се оспособи да применува ИКТ во наставата;
- се здобие со основни информации од театарската и филмската уметност;
- ја коригира и усовршува артикулацијата на гласовите во македонскиот јазик (во зборови и реченици);
- се оспособи за правилно користење на гестовниот јазик;
- се оспособи за продолжување на образованието .

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЈАЗИК			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката да: -се запознае со развојот и статусот на македонскиот јазик во 20 век; - се запознае со делото на Крсте П. Мисирков; - се запознае со делото на Блаже Конески; - знае за воведувањето на македонската азбука; - знае за кодификацијата на македонскиот јазик и правопис; - се запознае со првата македонска граматика; - се оспособи за правилна артикулација на гласовите; - се оспособи за правилно акцентирање; - се запознае со градењето акцентски целости;	Македонскиот јазик во 20 век Крсте П. Мисирков Блаже Конески Дактилологија Акцент Акцентски целости	Азбука Правопис Граматика Блаже Конески Кодификација Дактилологија Акцентска целост Акцентирање	Со помош на визуелни материјали, фотокопии од пишани споменици, да се запознае со македонските дејци од 20 век. Акцент се става на Крсте П. Мисирков и неговата дејност. Со помош на фотографии, ИКТ и видео записи од МТВ, учениците добиваат претстава за овој деец. Се запознаваат и со книгата „За македонцките работи“ преку нејзино разгледување. Пишани споменици од тој период поврзани со кодификацијата на македонскиот јазик. Фотокопии од времето на составувањето на македонската азбука. Прикажување постари примероци од македонската граматика. Вежби за правилна артикулација на гласовите од македонската азбука.Вежби за читање говор од уста. Вежби за користење на гетот како помошно средство. Видео материјали од кои се согледува улогата на Блаже Конески во развојот на македонскиот јазик и неговата улога во тој процес. Со помош на наставникот се чита

- се оспособи за правилен изговор на зборовите;			текст во кој има двосложни и тросложни зборови. Учениците го обележуваат акцентот кај зборовите. Индивидуална работа врз даден текст: учениците добиваат реченици со негација и заповеден начин. Самостојно го определуваат акцентот. Вежби за правилен изговор на зборовите. Користење на ИКТ - учење нови зборови од интернет статија.
-ги препознава простите и сложените глаголски форми; - прави разлика меѓу простите и сложените глаголски форми; -се запознае со сложените глаголски форми (глаголски конструкции со сум и има/нема, можен начин);	Глаголски форми Прости и сложени глаголски форми	Сум конструкции Има/нема конструкции Можен начин	Индивидуална работа: од глаголот учи учениците самостојно прават сложени глаголски конструкции (конструкции со сум, има/нема, можен начин). Потоа на табла истите ги презентираат. Симулација на животни ситуации во кои треба/може да се користат овие конструкции.
- ги препознава честиците во реченицата; - ги препознава извиците во реченицата; - ги препознава модалните зборови во реченицата;	Честици Извици Модални зборови	Честици Извици Модални зборови	Вежби на текст во кој има честици за изразување потврда, негација и покажување. Учениците самостојно истражуваат и ги пронаоѓаат честиците. По пат на вежби поврзани со глума, учениците симулираат повреда, болка, радот, тага, изненадување. Користените извици се нотираат на табла.
- се оспособи за разликување на			Во парови меѓусебно се изразуваат со

независно сложени и зависно сложени реченици; - се запознае со зависносложените реченици (исказни, временски, причински, последични, условни, допусни, односни, начински целни – преглед); - се запознае со сврзниците за зависносложените реченици;	Сложена реченица Независносложени и зависносложени реченици-разлики Зависносложени реченици	Сложена реченица Зависносложени реченици Видови зависносложени реченици Сврзници во зависносложените реченици	примена на модални зборови. Вежби за разликување на независно сложени од зависно сложени реченици. Пр. Ученикот стана, се облече и тргна на училиште. – Ако врне дожд, нема да одиме на екскурзија. Вежби – тест со дополнување на сврзници и проверка на научените сврзници за дел од овие реченици. Вежби со правилно изразување и пишување. Корекција на говорот.
- се оспособи за правилно користење на правописните и интерпункциските знаци; - се поттикнува на правопис и правоговор; - се оспособи за правилен изговор на зборовите.	Правописни знаци Интерпункциски знаци Правопис и правоговор	Правописни знаци Интерпункциски знаци	Учениците добиваат текст во кој нема правописни и интерпункциски знаци. Тие самостојно ги дополнуваат. Потоа се пронаоѓаат грешките. Дискусија.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЛИТЕРАТУРА			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката да: - се запознае со поемата како литературен вид; - се оспособи за препознавање стилски фигури; -се запознае со авантуристичките, научно-фантастичните и љубовните видови роман;	Поема Стилски фигури: алегорија, словенска антитеза, симбол Роман Видови роман: авантуристички, научно-фантастичен, љубовен	Поема Стилски фигури: алегорија, словенска антитеза, симбол Роман Експозиција,	Вежби со пронаоѓање поеми на интернет. Интерпретативно читање по избор кој го прави наставникот, дискусија за мотивско-тематската ориентација на поемите. Вежби со пронаоѓање стилски фигури во дадена песна. Дискусија алегоријата во басните и поврзување на алегоријата во песна. Значење на алегоријата. Дискусија за поимот симбол и неговото значење во секојдневниот живот. Примери за симболи. Анализа на песна со застапена песна симбол. Творење песна со симболи.(Наставникот може да насочи со конкретни примери). Дискусија за словенската антитеза преку анализа на песна. Читање дополнителни примери. Работа со користење ИКТ: пронаоѓање авантуристички, научно-фантастични и љубовни романи. Читање фрагменти од различен вид

- се запознае со етапите во драмската композиција;	Драма Композиција на драмски текст	Заплет, Кулминација, перипетија, расплет	романи. Секој вид роман се работи на посебен час. Драматизација на интересен дел од роман, пример љубовен. Поврзување на литературниот вид роман со родот драма. Можност за дискусија. Вежби со определување на драмските етапи. Видео запис „Македонска крвава свадба“ (може и во изведба на учениците од средното училиште). Заедно се следи драмската творба и притоа внимателно се определуваат драмските етапи. Посета на театарска претстава. Видео записи на други драмски творби.
- се запознае со поимот литературно – научни видови; - се оспособи за самостојно пишување биографија; се оспособи за самостојно пишување автобиографија.	Литературно-научни видови Биографија Автобиографија ,	Биографија Автобиографија	Работа во парови: Учениците пишуваат автобиографија. Потоа ги разменуваат ливчињата и читајќи ја напишаната автобиографија, пишуваат биографија едниот за другиот. Читање на автибиографии и биографии од познати и славни личности во различни области. Изработка на ѕиден весник од истите.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученико/ученичката да: - се оспособи за самостојно пишување; - се оспособи за правилно изразување; - се оспособи за правилно користење на гестот како помошно средство; - да се запознае со начинот на пишување пријава и службени обрасци.	Писмено изразување Известување Новинарска статија	Пријава Службени обрасци	Вежби со дополнување, заокружување.Пр. на учениците им се дава подготвен текст(урнек) во кој ќе дополнуваат. Вежби за пишување пријава. Вежби за известување. Пр. еден ученик известува кусо, наспрема друг кој за истото го известува на подолг начин, дискусија за разликите. Нотирање на важните елементи на известувањето. Вежби за правилно усно и писмено изразување. Работа со користење весници. Согледување на известувањата напишани од новинарите.Читање новинарски статии од весници. Разговор за начинот на кој е составена статијата. Говорни вежби. Вежби за правилно користење на гестот како помошно средство.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ МЕДИУМСКА КУЛТУРА			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката да: -се запознае филмските изразни средства; - се запознае со звучните ефекти во филмот; - ја препозне маската и шминката кај глумците; -да ги осознае разликите меѓу филмската, театарската и литературната уметност.	Филмски изразни средства Говор Глума Маски Шминка Звучни ефекти	Говор Глума Маски Шминка Звучни ефекти Филмска, театарска и литературна уметност	Вежби: разговор за некој гледан филм. Анализа на филмските изразни средства (препознавање на говорот, шминката, маските). Со помош на ИКТ истражување на наведените елементи за одреден филм. Посета на кино со цел согледување на звучните ефекти. Посета на 3Д кино претстава. Разговор за создавањето литературно дело, театарско или филм. Со помош на наставникот учениците истражуваат литературно дело кое е екранизирано или поставено во театар.

5. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН СЛУХ

Учениците со оштетен слухсе карактеризираат со: его-ригидноста, импулсивноста, ограничената емоционална контрола и недоверба. Од ова произлегуваат тешкотии во развојот на говорот, во комуникацијата и појава на депресија особеновоадолесценцијата и при преминот кон зрелоста. Учениците со оштетување на слухот што средината не гизабележаладелуваат расеано, немотивирано за работа, па наставниците ги перципираат како незаинтересирани имрзливи.Кај учениците со оштетување на слухоте отежнатостекнувањето на апстрактно мислење, за кое е потребен говор и вербална комуникација. Затоа во образованието на глувите деца присутни се два спротивни приода: орален и манипулативен.Со оралната метода се настојува глувите и наглувите деца да се оспособат за вообичаена комуникација со гласови (со помош на апарати и со долготрајно вежбање на употребата на гласови). Преку примената на мануелниот метод се застапува тезата за употреба на поимно покомплексен и достапен јазик што се состои од знаци. Гестовниот говор овозможува брза комуникација и поимен развој, но лицето што него го применува е ограничено во однос на средината што слуша. Современ метод во работата со глувите деца е методот на тотална комуникација, според кој децата учат истовремено да ги употребуваат сите можности за комуникација: гласовниот говор, читањето од усните, употребата на останатиот слух, говорот со прстите, гестовниот говор и комуникацијата со телесни движења.

6. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: ликовно образование, музучко образование, историја и физичко и здравствено образование.

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува планирање и поврзување со наставата по предметите: историја, музичко образование и физичко и здравствено образование. Имено, во планирањето на наставата по македоснки јазик можат да се вклучат и содржини од: историја (состојбата во Македонија во 20 век- општествено-политички услови); со музички стимулации (преку содржините кои се поврзани со акцентирање), физичко и здравствено образование (се прават вежби за правилно дишење при изговор на конкретни самогласки и согласки или при симулација на определени надворешни описи на ликови од книжевни дела), како и со цртежи кои го дообјаснуваат или илустрираат она што говорот/јазикот и во крајна линија литературата го изразуваат, соопштуваат, раскажуваат, прикажуваат.

Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет македонски јазик треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната

програма и на крај од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по македонски јазик треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите образовно-воспитни подрачја. При одредувањето на бројот на часовите за предметните подрачја треба да се имаат предвид индивидвидуалните способности на учениците, како и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите што треба да е основа на планирањето на наставниот процес. Во планирањето, исто така, како појдовна основа треба да е и поставеноста на наставната содржина, потребниот временски рок за реализација на истата, како и нивото на постигања на поставените цели. Сепак, се препорачува да нема впечатливо големи временски отстапки за содржинската реализација.

Фондот на часови по наставниот предмет изнесува 180 часа годишно, 5 часа неделно.

Наставни средства:
-учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
-енциклопедии, речници и сл.;
-Интернет, образовни софтвери;
-списанија;
-визуелни средства и други средства, ДВД-плеер и др.;
-други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, медиотеки, кина, театри, нациналнi паркови итн.

8. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да се запознае со знаењата кои ги имаат учениците и истото да го искоисти во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: усни прашања подготвени од наставникот, усни прашања подготвени од учениците, пишување кратки состави, разговор.

Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во деветто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
- презентации;
- вежби;
- домашни работи;
- портфолио-собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планираните усни и пишани повратни информации кои се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чиишто резултати се оформуваат тримесечните вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата на Наставната програма, наставникот ја констатира развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формативните оценувања произлегува сумативната оценка. Наставникот раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек на определени временски периоди за секој ученик посебно на крајот на учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за IX одделение и за наставните средства за IX одделение донесен од страна на министерот за образование и наука.

НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по македонски јазик во осмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:
Филолошки (порано Филозофски факултет):
-студиска група за македонски јазик и македонска книжевност;
-студиска група за македонски јазик и книжевност;
-студиска група за македонска книжевност и јужнословенски книжевности(порано книжевности нанародите на СФРЈ);
-студиска група за општа и компаративна книжевност - наставна насока,
-студиска група за општа и компаративна книжевност - друга насока, со здобиена соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет;
-двопредметни студии по македонки јазик и англиски јазик, македонски и француски јазик, македонски јазик и германски јазик;
-покрај соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет наставниот кадар треба да се здобие и со дополнителна дефектолошка дообразба на соодветен факултет;
- дипломиран дефектолог.
Доколку на објавениот оглас не конкурирало лице со стекнато образовение од горенаведените студиски групи, настава може да изведува и лице кое завршило:
-македонски јазик како втор главен предмет-наставна насока.

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по македонски јазик за IX одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за девтегодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Бр. 12-15103/1
22.09.2015 година

Министер

____
Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор м-р Марина Д. Ѓоргиевска, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор